

3. Módlmy się za śp. księży Profesorów: Józefa, Jana i Aleksego, aby radowali się na wieki w niebieskim Jeruzalem,
Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie,...
4. Módlmy się za poległych w Powstaniu Warszawskim, aby ofiara ich życia owocowała w godnym życiu nas samych,
Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie,...
5. Módlmy się za wszystkich zmarłych, zwłaszcza poległych w wojnach, za ofiary prześladowań w kacetach, gułagach i więzieniach, za tych, którzy ofiarą swojego życia torowali drogę do naszej wolności,
Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie...
6. Módlmy się za nas tutaj zgromadzonych, abyśmy wysławiali Boże miłosierdzie, którego ciągle doznajemy,
Okaż nam, Panie,...

Celebrans: Przyjmij, Boże, nasze prośby, zanoszone za wstawiennictwem Najświętszej Maryi Panny, Matki Miłosierdzia. Przez Chrystusa, naszego Pana. Amen.

N E K R O L O G

Zachariasz S. Jabłoński OSPPE

ŚP. O. RUFIN JÓZEF ABRAMEK OSPPE (1937–1990)

Prawie przed pięciu laty, 30 kwietnia 1990 roku o brzasku dnia, Bóg powołał do życia wiecznego, po długiej chorobie, 139 dnia bezstłownego cierpienia w klinice medycznej w Warszawie o. Rufina Józefa Abramka, definitora Zarządu Generalnego Zakonu Pawła I Pustelnika, przeora Jasnej Góry i redaktora naczelnego miesięcznika „Jasna Góra” a zarazem wieloletniego profesora teologii biblijnej w Wyższym Seminarium Duchownym OO. Paulinów na Skałce w Krakowie i wykładowcę w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Ciało jego złożono (3 V 1990 r.) do grobowca paulinów na cmentarzu św. Rocha w Częstochowie. Mimo upływu czasu pozostaje On „pochodnią gorejącą” dla wielu środowisk, drukowane są teksty jego wypowiedzi i artykułów, gromadzone wspomnienia osób pozostających w zasięgu jego oddziaływania.

DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ SEMINARYJNA

Józef, syn Józefa Abramka i Karoliny z domu Pikula, urodził się 13 grudnia 1937 roku w Majdanie Obleszcze, powiat Kraśnik. W rodzinnej wiosce, w szkole podstawowej wyróżniał się nieprzeciętnymi zdolnościami humanistycznymi. Po jej ukończeniu pobierał naukę w Niższym Seminarium Duchownym w Lublinie (1952—1957), gdzie czynnie uczestniczył w życiu szkoły m.in. pełnił obowiązki przewodniczącego samorządu uczniowskiego z wyboru kolegów.

W roku 1957 po zdaniu matury kościelnej i państwowej został przyjęty do Wyższego Seminarium Duchownego w Lublinie. Tutaj przejawiał również błyskotliwą inteligencję i samodzielne myślenie. Po pierwszym roku studiów filozoficznych przełożeni poradzili mu, aby kontynuował studia w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim celem wypróbowania autentyczności powołania kapłańskiego.

Alumn Józef Abramek odczytał tę decyzję jako znak od Boga i poprosił o przyjęcie do Zakonu Paulinów. Nowicjat rozpoczął we wrześniu 1958 roku w Leśniowie k. Częstochowy przyjmując imię zakonne Rufin. Filozofię i teologię studiował w Wyższym Seminarium Duchownym OO. Paulinów w Leśnej Podlaskiej i w Krakowie na Skałce. Swoimi zainteresowaniami przekraczał ramy seminaryjnego programu. Jako kleryk angażował się w posługi duszpasterskie zarówno w Leśnej Podlaskiej (sanktuarium — parafii) jak i w Krakowie na Skałce w sanktuarium św. Stanisława. Pozostawione notatki pozwalają poznać intensywne życie wewnętrzne, o wymiarze maryjnym, naznaczone zawierzeniem Maryi na wzór o. Maksymiliana Kolbego. Swoją formację duchową ukierunkował na odpowiednie przygotowanie do apostołstwa maryjnego, w perspektywie Jasnej Góry. Wtedy też, już jako młody kleryk, widział potrzebę wydawania przez Sanktuarium Narodowe odpowiedniego czasopisma. Łatwość pióra i duża osobista dyscyplina pozwoliły br. Abramkowi jako redaktorowi na przekształcenie seminaryjnego kwartalnika kleryków paulińskich „Vox Eremiti” w miesięcznik. W 1963 r. podjął współpracę z wydawanym przez paulinów w Doylestown, sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej w Stanach Zjednoczonych, dwumiesięcznikiem „Jasna Góra” na łamach którego ogłosił kilka artykułów. Studia seminaryjne sfinalizował napisaniem pod kierunkiem ks. dra Franciszka Brachy pracy dyplomowej: *Maryja w swoich przywilejach społecznych według nauki ks. Piotra Semenki* (Kraków 1963, ss. 92), która spełniała warunki pracy magisterskiej.

DUSZPASTERZ AKADEMICKI I WYKŁADOWCA TEOLOGII BIBLIJNEJ

Święcenia kapłańskie, diakon Rufin Abramek, otrzymał 1 lipca 1964 roku w Kaplicy Cudownego Obrazu na Jasnej Górze przez posługę biskupa Stefana Bareły, ordynariusza częstochowskiego. W roku szkolnym 1964/1965 pełnił obowiązki katechety młodzieży uczącej się w Liceum Pedagogicznym w Leśnej Podlaskiej. W krótkim czasie ujawnił charyzmat duszpasterza młodych, niekonwencjonalnymi formami posługi zdobył serca przyszłych nauczycieli mimo aktywnie prowadzonej w szkole ateizacji i laicyzacji.

Przez następne pięć lat studiował teologię biblijną w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, równocześnie prowadząc katechizację młodzieży szkół średnich i duszpasterstwo pielgrzymkowe grup młodzieżowych przy kościele paulinów pod wezwaniem Świętego Ducha w Warszawie. W Pieszej Pielgrzymce ze Stolicy na Jasną Górę rozpoczął uczestniczyć jako kleryk w 1962 roku i kontynuował przez dalszych 12 lat sprawując

również posługę duszpasterską w ciągu roku nad młodymi pielgrzymami, z czasem wymagało to dojazdów z Krakowa.

Tytuł magistra teologii uzyskał 29 października 1969 roku na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem ks. prof. Jana Stępnia n.t. *Poszukiwanie najistotniejszej cechy Ludu Bożego w biblistyce współczesnej* i rozpoczął studia doktoranckie. Została opublikowana w skróconej wersji — *Najistotniejsze cechy Ludu Bożego*, (Warszawskie Studia Biblijne, Warszawa 1976, s. 173—198).

W 1970 roku 25 czerwca został przeniesiony do klasztoru na Skałce w Krakowie i mianowany wykładowcą w WSD OO. Paulinów. Z wyjątkiem lat 1973—1975 — kiedy paulińscy klerycy studiowali w Archidiecezjalnym Seminarium Duchownym w Krakowie — i w czasie pobytu w Rzymie 1980/1981 — do rozpoczęcia choroby 13 grudnia 1989 r. prowadził wykłady: z archeologii biblijnej, introdukcji do Pisma Świętego, teologii biblijnej i lektorat języka hebrajskiego. Obowiązki prefekta studiów pełnił w latach 1971—1973.

Doktorat z teologii biblijnej uzyskał 7 października 1977 roku na podstawie dysertacji *Kościół jako Rodzina Boża, przygotowanie, rozwój i wykład idei Rodziny Bożej w eklezjologii świętego Pawła*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Jana Stępnia. Wysoko oceniona rozprawa przez recenzentów pod względem metodologicznym i merytorycznym, a także błyskotliwa obrona spowodowała powołanie ojca Rufina Abramka na wykładowcę w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Zajęcia zleczone prowadził w latach 1978—1983 koncentrując swoje wykłady wokół egzegezy tekstów maryjnych w Ewangelii św. Łukasza. W latach 1977—1987 kierował seminarium naukowym z teologii biblijnej WSD Paulinów. Trzech alumnów paulińskich pod jego kierunkiem przygotowało prace magisterskie, które zostały zatwierdzone na Wydziale Teologicznym Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. O. Rufin z zajęciami w seminarium łączył dojazdy z wykładami na tematy biblijne dla nowicjuszy paulińskich w Leśniowie k. Częstochowy, a także prowadził wykłady z zagadnień wybranych z Biblii w ramach ogólnopolskich kursów dokształceniowych dla braci zakonnych, w latach 1970—1978.

Uczestniczył w Międzynarodowym Kongresie Biblistów (6 VI 1972, Kraków) i krajowych Spotkaniach Biblistów.

Od 23 lipca 1975 roku do 22 grudnia 1978 roku był Rektorem Wyższego Seminarium OO. Paulinów na Skałce, równocześnie jako przeor klasztoru i rektor sanktuarium św. Stanisława Biskupa Męczennika. W tym czasie współpracował z kard. Karolem Wojtyłą i Kurią Metropolitalną w przygotowaniu obchodów Jubileuszu 900-lecia męczęńskiej śmierci św. Stanisława na Skałce.

W 1970 roku zorganizował na Skałce Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego „Skałka”, który skupiał przede wszystkim studentów WSP w Krakowie i jako duszpasterz akademicki posługiwał w nim do końca czerwca 1984 roku, kiedy to został powołany na przeora Jasnej Góry. Niejednokrotnie nawiedzał ten Ośrodek Karol kard. Wojtyła, a wyjątkowej nobilitacji dostąpił w 1979 roku, kiedy skałeczna młodzież akademicka organizowała spotkanie Jana Pawła II z młodzieżą na placu przed sanktuarium św. Stanisława.

Aktywność duszpasterska i dydaktyczna o. Rufina Abramka znalazła uznanie w oczach współbraci zakonnych, w 1984 roku został wybrany delegatem na Kapitułę Generalną Zakonu Paulinów, która powierzyła mu urząd — obowiązek Definitora Generalnego Zakonu Pawła I Pustelnika.

Ojciec Rufin był bardzo dydaktykiem-duszpasterzem niż naukowcem-badaczem. Ogłosił ponad 140 rozpraw, artykułów, homilii, tekstów nabożeństw, recenzji w książkach i czasopismach religijnych i teologicznych:

„Ateneum Kapłańskie”, „Biblioteka Kaznodziejska”, „Częstochowskie Studia Teologiczne”, „Duszpasterz Polski za granicą”, „Jasna Góra” — wydana w USA, „Jasna Góra” — wydana w Polsce, „Ład”, „Niedziela”, „Nowy Dziennik USA”, „Przewodnik Katolicki”, „Rycerz Niepokalanej” — Rzym, „Studia Claromontana”, „Warszawskie Studia Biblijne”, „Więź”, „Vox Eremi” — periodyk kleryków paulińskich wydawany do użytku wewnętrznego.

Wachlarz podejmowany przez o. Rufina problematyki jest zróżnicowany, dominuje mariologia pastoralna i maryjność o dość wyraźnym nastawieniu na pogłębienie jasnogórskiej pobożności maryjnej poprzez ukazywanie ograniczonego zespolenia kultu maryjnego na Jasnej Górze z orędziem biblijnym i problematyką społeczno-narodową. Rozwija mariologię w granicach nauczania Kościoła i w zgodzie z tradycją patrystyczną. Stąd też krytycznie ustosunkowuje się do poglądów liberalnych teologów — egezetów w zakresie interpretacji maryjnych tekstów zawartych w Biblii. Wreszcie wyrażał dezaprobatę dla humanizowania Maryi, pomniejszającego w ten sposób Jej nadprzyrodzony wymiar powołania do udziału w dziejach zbawienia. Polemizował z poglądami teologów i publicystów, próbujących zredukować pobożność maryjną, często poprzestając na uproszczonej krytyce polskiej maryjności.

Rok akademicki 1980/81 spędził w Rzymie gromadząc literaturę do studium poświęconego perspektywom mariologicznym w strukturze i teologii dzieł świętego Łukasza, zamierzał przygotować rozprawę habilitacyjną. Równocześnie angażował się w posługę duszpasterską m.in. prowadził dni skupienia dla kapłanów Polaków studiujących w Rzymie, a także przy kościele św. Stanisława Bpa i Męczennika. Wówczas też podjął posługę ewangelizacyjną współpracując z Radiem Watykańskim, wygłaszał konferencje o maryjności jasnogórskiej Jana Pawła II i kard. Stefana Wyszyńskiego. W 1981 roku w czerwcu odbył pielgrzymkę do Ziemi Świętej, w sierpniu i wrześniu pełnił posługę duszpasterską w Sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej w Doylestown (USA), połączoną także z radiową ewangelizacją z Nowego Jorku dla Polonii, podejmował ją również w 1987 i 1989 roku.

SŁUGA SŁOWA — BIBLIJNEGO SŁOWA

Był miłośnikiem słowa, pięknego słowa, żywego słowa, mówił biblią, niezbyt często operował biblijnymi cytatami, emanował biblijnym duchem. To wszystko sprawiało jak wyznał absolwent DA Skałka „Niedzielnia Msza św. zawsze „świeżym” kazaniem... dziś po latach, kiedy to piszę wydaje mi się, że to dzięki wielkiemu umiłowaniu Biblii, poezji, literatury (różnych krajów i epok) O. Rufin tak celnie i pięknie mógł obdarzać darem słowa” (ks. Michał Gęsielewicz). A inny aktywny uczestnik skałecznego duszpasterstwa akademickiego wskazał jako cechę charakterystyczną: „wykłady Ojciec łączył z poznawaniem Pisma Świętego. Biblista pochylał się z nami nad Biblią, która stawała się rzeczywistą księgą życia. Byliśmy zażenowani Jej mądrością. Uczył nas ją czytać” (mgr inż. Leszek Gnierek). „Te lata bliższego czy dalszego kontaktu z o. Rufinem formowały moją wiarę, szczególnie przez głoszone przez Niego Słowo Boże, które, jak krople wody, drażyło twarde podłoże mego serca. Słowo o. Rufina nie było łatwe, ale po zasłuchaniu się w nie czułam w pewnym stopniu „sytość” duchową, stając się istotnie ubogacona na duchu. Czułam wyraźnie niezadowolenie, gdy o. Rufin zakończył mowę, a mnie chciałoby się słuchać i słuchać jeszcze — słuchać bez końca słów Prawdy, słów Ewangelii przełożonych na naszą współczesność i jakże dogłębnie analizowanych” (dr Małgorzata Rachwańska).

Ten żar głoszenia słowa przeniósł na Jasną Górę — „Zachowałem w pamięci Mszę św. w kaplicy Matki Bożej. Odprawiał ją z jakimś wielkim namaszczeniem, pozwalał się skupić, a Jego homilia była przejmująca. Nie pamiętam co mówił, ale wiem, że słuchałem Go z wielką uwagą. Bardzo rzadko zdarza mi się skoncentrować na kazaniu, a właśnie w tym dniu o. Rufin mówił z taką żarliwością i mocą o Matce Bożej — nie dało się tego nie słuchać.” (mgr Krzysztof Bukowski). Swoim umiłowaniem biblii spontanicznie zarażał studentów i wszystkich, którzy pozostawali w zasięgu promieniowania jego słowa mówionego i pisanego. Marzył o pewnego rodzaju zinstytucjonalizowaniu tego żaru w formie powołania kręgów klubów „miłośników Słowa — biblijnego słowa”.

Charyzmat służby słowu o. Rufin pełnił piórem i przez przepowiadanie. Te dwie formy pozostawały nierozdzielnie zespolone w jego życiu. Mówił o sobie, że myśli piórem. Zachowały się setki tekstów kazań, homilii, konferencji.

Prowadził prawie sto różnego typu rekolekcji dla: wspólnot parafialnych, młodzieży akademickiej, grup stanowo-zawodowych, duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego i także siostr zakonnych. W 1982 roku powołano o. Abramka do wygłoszenia pierwszych w Polsce rekolekcji dla przewodników pieszych pielgrzymek i duszpasterzy świata pracy. Odrębną optyki i waloru nabierała postać głoszenia Słowa Bożego na Jasnej Górze, szczególnie gdy pełnił obowiązki przeora.

W SŁUŻBIE PROFETYCZNEGO POSŁANNICTWA JASNEJ GÓRY

Przekonany o profetycznej funkcji narodowego sanktuarium, mówił odważnie i stąd niejednokrotnie był indagowany przez służby bezpieczeństwa i milicję. Rozpoczęło się to po wygłoszonych na szczycie jasnogórskim homiliach podczas Nowenny (17—25 VIII 1982 r.) w roku Jubileuszu 600-lecia Jasnej Góry. Presja władz administracyjnych nasiliła się w latach pełnienia obowiązków redaktora naczelnego (od 1982 r.) miesięcznika „Jasna Góra” i przeora Jasnogórskiego Sanktuarium. Znamienny pozostaje zarzut jednego z funkcjonariuszy: „dlaczego Ojciec tak czyta i tłumaczy Pismo św. jak gdyby biblijne wydarzenia działy się w naszych czasach?” O. Rufin pozostawał daleki od manipulowania tekstami biblijnymi, do Pielgrzymki Świata Pracy mówił: „Siła *„Solidarności”* nie mierzy się liczbą transparentów, siła *„Solidarności”* zależy od nasycenia ewangelią Waszego życia osobistego i społecznego” (1987 r.).

Wyrazy uznania dla posługi o. Rufina przekazał w czasie liturgii pogrzebowej Sekretarz Generalny Episkopatu Polski, abp. Bronisław Dąbrowski: „W imieniu Konferencji Episkopatu Polski podkreślam naszą wdzięczność i uznanie za wspólną współpracę z Kościołem katolickim w Polsce, z Episkopatem, duchowieństwem — Zmarłego (...) Patrzymy na Niego dziś jako na przykład i wzór tego świadka Chrystusowego. szczególnie w czasie okresu ostatniego, kiedy z Jasnej Góry Zwycięstwa posyłał do ludzi zgnębionych, smutnych i pokrzywdzonych pozdrowienie Pańskie i zachętę do wierności Bogu, Chrystusowi, Krzyżowi i Ojczyźnie.” Słowa wdzięczności wyraził wówczas Przewodniczący N.S.Z.Z. *„Solidarności”*, Lech Wałęsa w liście odczytanym przy grobie przez jego osobistego przedstawiciela: „Czcigodny Ojciec Przeorze (...) Twoje serce zawsze było otwarte dla *„Solidarności”*. Szczególną Twoją opiekę odczuwaliśmy w latach naszej podziemnej działalności. Stąd z Jasnej Góry czepaliśmy się i moc przetrwania. Twoja odwaga, bezkompromisowość i mądrość dodawały mi sił w podejmowaniu trudnych decyzji. Ojciec Przeorze, Twoje dyskretne rady

i wzór Marii, której byłeś wiernym Synem, były i dla mnie drogowskazem i umacniały mnie w przekonaniu, że tylko z Nią możemy zwyciężyć”.

Przeor Jasnej Góry według tradycji ustalonej przez Śl. Bożego kard. Stefana Wyszyńskiego jest członkiem Komisji Maryjnej Episkopatu Polski. C. Rufin aktywnie uczestniczył w jej pracach m.in. jako autor tekstów niektórych listów przygotowywanych przez to Gremium, a autoryzowanych przez Episkopat Polski jako listy pasterskie kierowane do wiernych. Wdzięczność za ten wkład wyraził bp Ryszard Karpiński w imieniu byłego Przewodniczącego Komisji Maryjnej bpa Bolesława Pylaka, na zakończenie liturgii pogrzebowej.

Bezkompromisowość o. Rufina i mądrość zjednała zaufanie duchowieństwa diecezji częstochowskiej; został wybrany członkiem Rady Kapłańskiej Diecezji Częstochowskiej. Nie omieszkał tego podkreślić przewodniczący liturgii pogrzebowej, w bazylice jasnogórskiej, bp Stanisław Nowak, ordynariusz częstochowski stawiając o. Rufina Abramka w rzędzie największych przeorów Jasnej Góry obok o. Euzebiusza Rejmana a nawet o. Kordeckiego, nazywając „Przeorem o wielkich perspektywach rozwoju Jasnej Góry”. Te perspektywy rozwoju Sanktuarium Jasnogórskiego ujawnił m.in. inicjując budowę stacji Tajemnic Różańcowych (wykonano monumenty tajemnic radosnych) a wznoszone kolejne w następnych latach miały znaczyć maryjny szlak przygotowywania się Kościoła w Polsce do Trzeciego Tysiąclecia. Zarys wizji pastoralnych rozwój Sanktuarium poprzez umiejętność odpowiedzi na wyzwania czasów stawiane maryjności jasnogórskiej, znaczonej zawierzeniem Marii, jako drogi formowania świeckich wnoszących zaczął ewangeliczny w struktury życia publicznego, związane z niezbędnymi inicjatywami duszpasterskimi i naukowymi, wyprzedzały znacznie intuicje w tym względzie, nie tylko własnego środowiska. Stąd właśnie często przychodziło być o. Rufinowi znakiem sprzeciwu, z aprobatą był przyjmowany przez świeckich. To był kolejny przejaw osobistego charyzmatu człowieka zakorzenionego w Biblii.

Kraków

O. ZACHARIASZ S. JABŁOŃSKI OSPPE

WYKAZ PUBLIKACJI O. DRA RUFINA ABRAMKA OSPPE*

I. POZYCJE KSIĄŻKOWE

1. Męczennik ze Skałki — święty Stanisław, Rupella 1979. (ss. 162., mała poligrafia).
2. Rozmyślanie przy Jasnogórskiej Drodze Krzyżowej, Kraków 1990, ss. 32.
3. Różańcowe tajemnice w jasnogórskim świetle, Kraków 1990, ss. 32.
4. Sw. Stanisław, Biskup Męczennik, Modlitwy i pieśni (900-lecie Męczeństwa na Skałce), Kraków 1979 (redakcja) ss. 64.

II. ARTYKUŁY

1. Egzystencjalizm, Vox Eeremi, 11:1960, nr 1(37), 21—32.
2. Kronika (Leśna Podlaska), Vox Eeremi, 11:1960, nr 1(37), 74—80.
3. Chestertonowski obraz św. Tomasza, Vox Eeremi, 11:1960, nr 2(38), 36—39.

---

* O. Abramek podpisywał swoje publikacje: Rufin Abramek, Rufin Józef Abramek, ar, Rufin, O. Rufin, Józef Majdański.

4. Urok dziecięcej prostoty, Vox Eremi, 11:1960, nr 3(39), 32—34.
5. Cel wymaga życia, Vox Eremi, 11:1960, nr 4(40), 59—61.
6. Spotkania, Vox Eremi, 11:1960, nr 5(41), 67—70.
7. Jej i nasza osobowość, Vox Eremi, 12:1961, nr 1(42), 19—22.
8. Fanatycy, Vox Eremi, 12:1961, nr 1(42), 33—35.
9. Nuda a postawa twórcza, Vox Eremi, 12:1961, nr 2(43), 21—23.
10. Moje spotkanie z Gandhim, Vox Eremi, 12:1961, nr 2(43), 34—40.
11. Refleksje nad drogą pielgrzyma, Vox Eremi, 12:1961, nr 3(44), 18—24.
12. Na ścieżkach historii, Vox Eremi, 12:1961, nr 3(44), 52—56.
13. Nie burzyć przeszłości ołtarzy, Vox Eremi, 12:1961, nr 4(45), 33—37.
14. Wołanie szczytów, Vox Eremi, 12:1961, nr 4(45), 44—48.
15. Jesienne liście..., Vox Eremi 12:1961, nr 4(45), 49.
16. Nie irytuj się na współczesną sztukę, Vox Eremi, 12:1961, nr 4(45), 72—77.
17. Czyn czy kontemplacja?, Vox Eremi, 12:1961, nr 5(46), 17—24; nr 6(47), 36—40.
18. Burza, Vox Eremi, 12:1961, nr 5(46), 66—67.
19. Ona, Vox Eremi, 12:1961, nr 6(47), 31.
20. Plotki, plotki, plotki, Vox Eremi, 12:1961, nr 6(47), 79—80.
21. Idą młodzi, Vox Eremi, 13:1963, nr 1(48), 35—45.
22. Tomasz z Akwinu — Wielki Protektor Zakonu, Vox Eremi, 13:1963, nr 1(49), 6—9.
23. Kwiat i chwała świata, Vox Eremi, 13:1963, nr 1(49), 22—30.
24. Na marginesie art. „Idą młodzi”, Vox Eremi, 13:1963, nr 1(49), 45—46.
25. Pamiętnik malarza, Vox Eremi, 13:1963, nr 3(50), 46—51.
26. Z Maryją na drodze ślubów zakonnych, Vox Eremi, 13:1963, nr 4(51), 17—29.
27. Personalizm, Vox Eremi, 13:1963, nr 5(52), 22—27.
28. Dwunastu poszło na żniwa Pańskie, Vox Eremi, 13:1963, nr 5(52), 34—36.
29. Święty Cyprian — ojciec łaciny kościelnej, Vox Eremi, 13:1963, nr 6(53), 25—34.
30. Przeszkody do święceń — w karykaturze, Vox Eremi, 13:1963, nr 6(53), 46—49.
31. Boża liturgia w Kościele greko-katolickim, Vox Eremi, 14:1963, nr 1(54), 32—48.
32. Uczestnictwo w przywilejach spowiedników zakonów zebrzących, Vox Eremi, 14:1963, nr 1(54), 62—67.
33. Nad Regułą św. Augustyna, Vox Eremi, 15:1963, nr 1(55), 31—39; nr 2(56), 42—51.
34. Cel wymaga życia, Jasna Góra (USA), 4:1963, nr 5(33), 124—126.
35. Jasna Góra — Godzina 21.00, Jasna Góra (USA), 4:1963, nr 6(34), 161—162.
36. W służbie Niepokalanej Królowej, Jasna Góra (USA), 5:1964, nr 1(39), 8—10.
37. Odpowiedź autora, Vox Eremi, 16:1964, nr 3(57), 54—55.
38. Przyrzeczenie i wierność, Vox Eremi, 17:1964, nr 1(58), 4—12.
39. Kąkol, Jasna Góra (USA), 6:1965, nr 1(49), 12—13.
40. Człowiek który czyha na Ciebie, Jasna Góra (USA), 6:1965, nr 3(51), 72—73.
41. Jesienne liście..., Jasna Góra (USA), 6:1965, nr 8(56), 224—225.
42. Idąc śladami krzyża, w: Droga Krzyżowa. Dzieje nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów, red. J. Kopeć, Poznań 1975, 367—373; Poznań 1985², 321—326.
43. Proszę Cię, abyś był przy mojej krzyżowej drodze, w: Droga Krzy-

- zowa. Dzieje nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów, red. J. Kopec, Poznań 1975, 177—185; Poznań 1985², 141—147.
44. Najistotniejsza cecha Ludu Bożego, Warszawskie Studia Biblijne, red. J. Frankowski, B. Widła, Warszawa 1976, 173—198.
  45. Wdzięczność Matce Boskiej Jasnogórskiej za Jej obecność (dla dorosłych), Biblioteka Kaznodziejska, t. 97: 1976, nr 1, 29—32.
  46. Wdzięczność Matce Boskiej Jasnogórskiej za Jej obecność (dla młodzieży), Biblioteka Kaznodziejska, t. 97:1976, nr 1, 32—35.
  47. Droga Krzyżowa, w: W. Smereka, Studium pasyjne, rys historyczny i teksty drogi krzyżowej, cz. II. Kraków 1980, 340—343.
  48. Jasnogórska mariologia kard. Karola Wojtyły — Papieża Jana Pawła II, Studia Claromontana, 1:1981, 7—39.
  49. Jednoczące zadanie Maryi z „Ewangelii Miłosierdzia” (Łk 1,50). w: Dives in misericordia. Tekst i komentarz, red. S. Grzybek, Kraków 1981, 116—126.
  50. Magnificat — pieśń postawy Maryjnej Duszpasterzy Polskich, Duszpasterz Polski Zagranicą, Rzym, 32:1981, nr 3(140), 380—389.
  51. Miłosierdzie i solidarność w „Magnificat”, Więż 24:1981, nr 4(276), 64—73.
  52. Organiczne zespolenie kultu Matki Bożej z orędiem biblijnym i problematyką społeczno-narodową w kazaniach o. Innocentego Pokorskiego — paulina XVII/XVIII w., Studia Claromontana 2:1981, 172—223.
  53. Zmartwychwstanie objawia pełnię miłości, Przewodnik Katolicki, 87: 1981, nr 16, 4.
  54. Zapiski Jasnogórskie, Ład 2:1982, nr 17(48), 3; nr 18(49), 4.
  55. Zawierzenie Jana Pawła II Jasnogórskiej Matce, w: Jasnogórska Bogurodzica 1382—1982, red. J. Majdecki, Warszawa 1982, 271—290.
  56. Teologiczne podstawy i sens pastoralny pielgrzymki jako formy kultu na przykładzie Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej, Częstochowskie Studia Teologiczne t. 9—10, 1981/82, 171—223.
  57. Teologiczno-historyczne badania fenomenu Jasnej Góry. Sprawozdanie z posiedzenia roboczego n.t. programu badań o Jasnej Górze, 12—13. I. 1980 r., Studia Claromontana, 3:1982, 436—450.
  58. Pielgrzymka, Ład 2:1982, nr 23(54), 5.
  59. Słowo wstępne, Apel Jasnogórski, Kraków 1982, z. 1—2, 1—2.
  60. Tajemnica jasnogórska w życiu Jana Pawła II, Ład, 2:1982, nr 19(50), 5; nr 20(51), 3.
  61. Spór o Matkę Jezusa, Jasna Góra 1:1983, nr 2(2), 33—41.
  62. Biblijne rysy Maryi w „Magnificat”, Jasna Góra 1:1983, nr 1(1), 29—33.
  63. Droga z Krzyżem — droga do Krzyża, Ład 3:1983, nr 8(77), 1.
  64. Implikacje „Magnificat” (Łk 1,46—55) dla teologii sanktuarium maryjnego, Studia Claromontana, 4:1983, 5—31.
  65. Od autorów. w: R. J. Abramek, S. Z. Jabłoński, Znaki nadziei i miłości (Jasna Góra — Rzym), Jasna Góra 1983, 1—2.
  66. Tajemnica obecności Matki Bożej Jasnogórskiej w życiu Jana Pawła II, w: Jasnogórska Matka Cudownej Przemiany, red. G. Lorenc, Rzym 1983, 171—198.
  67. Spotkanie nauki i pobożności maryjnej, Jasna Góra 2:1984, nr 2(4), 33—42.
  68. Tutaj zawsze byliśmy wolni... (homilia 1983 r.), Jasna Góra 2:1984, nr 3(5), 18—22.
  69. Królewicz Sprawiedliwy, Jasna Góra 2:1984, nr 3(5), 41—48.
  70. Rozmyślania przy Jasnogórskiej Drodze Krzyżowej, Jasna Góra 2: 1984, nr 4(6), 41—48.

71. Fragment wizerunku Prymasa Jasnogórskiego, *Jasna Góra* 2:1984, nr 5(7), 21—32.
72. Z potrzeby ducha i serca, 2:1994, nr 6(8) s. 20—32.
73. Orędzie Jasnej Góry roku '84, *Jasna Góra* 3:1985, nr 4(18), 25—32.
74. Zwiąż Go Ojcem Ojczyzny, *Jasna Góra* 3:1985, nr 5(19), 45—51.
75. Dwie znamienne daty lipcowe, *Jasna Góra* 3:1985, nr 7(21), 14—16.
76. Psalm 48 o Mieście Niezwyciężonym, *Jasna Góra* 3:1985, nr 9(23), 7—17.
77. Orędzie Jasnej Góry roku '84. w: *Z Jasnogórską Matką Nadziei* (red. Z. S. Jabłoński), Kraków 1985, 47—58.
78. Paulini, *Jasna Góra* 4:1986, nr 1(27), 33—36.
79. Brat z sercem kapłańskim, *Jasna Góra* 4:1986, nr 1(277), 62—64.
80. Psalm 87 o Matce Narodów i źródle ich życia, *Jasna Góra* 4:1986, nr 2(28), 17—25.
81. Trzy korzenie ruchu Pomocników Matki Kościoła, *Jasna Góra* 4:1986, nr 4(30), 20—26.
82. Kult Bogarodzicy w Nawiedzającym Obrazie, *Jasna Góra* 4:1986, nr 5(31), 17—25.
83. Prymasa Tysiąclecia głos z Jasnej Góry, *Jasna Góra* 4:1986, nr 5(31), 33—34.
84. Jana Pawła II obecność jasnogórska, *Jasna Góra* 4:1986, nr 8(34), 33—35.
85. Tajemnica Zwiastowania (Idea przewodnia na I rok przygotowania do jubileuszu 2000-lecia narodzenia Syna Bożego), *Jasna Góra* 4:1986, nr 9(35), 8—17.
86. Obraz Pani Jasnogórskiej w San Francisco, Razem (Miesięcznik społeczno-kulturalny — San Francisco), 2: 1986, nr 11(17), 23.
87. Tajemnica Nawiedzenia Maryi (Łk 1,39—56) na drodze do 2000-lecia chrześcijaństwa, *Jasna Góra* 4:1986, nr 12(38), 7—14.
88. Homilia (fragmenty), *Jasna Góra* 30.10.1984. w: *Męczennik prawdy i nadziei, świadectwa o księdzu Jerzym Popiełuszcze*, red. A. Lewek, Warszawa 1986, 66—67.
89. Apel Jasnogórski (fragmenty), *Jasna Góra* 30.10.1984. w: *Męczennik prawdy i nadziei*, red. A. Lewek, Warszawa 1986, 67.
90. Homilia (fragmenty), *Jasna Góra* 5. 11. 1984, w: *Męczennik prawdy i nadziei*, red. A. Lewek, Warszawa 1986, 71—72.
91. Homilia (fragment) *Jasna Góra* 11.11.1984. w: *Męczennik prawdy i nadziei*, red. A. Lewek, Warszawa 1986, 74—75.
92. Powitanie III Pielgrzymki Robotników na Jasnej Górze 15.09.1985 (fragment). w: *Męczennik prawdy i nadziei*, red. A. Lewek, Warszawa 1986, 88.
93. Wprowadzenie do wspólnotowej Mszy św. jubileuszowej w Kaplicy Cudownego Obrazu i słowo zakończenia w refektarzu, *Jasna Góra* 7:1987 nr 1(39), 27—28, 32.
94. Słowo przy wręczeniu kopii Jasnogórskiego Wizerunku, *Jasna Góra* 5:1987, nr 2(40), 7.
95. Prezentacja odnowionego Ołtarza Ojczyzny u Tronu Królowej Polski, *Jasna Góra* 5.1987, nr 3(41), 16—17.
96. Jasnogórskie drogowskazy w podróży po USA, *Jasna Góra* 5:1987, nr 2(40), 20—31; nr 3(41), 33—40; nr 4(42), 24—32; nr 5(43), 40—46.
97. Misterium Paschalne w roku wielkich nadziei, *Jasna Góra* 5:1987, nr 4(42), 3—5.
98. Ojcu świętemu Janowi Pawłowi II podziękowanie za Rok Maryjny i encyklikę „Redemptoris Mater”, *Jasna Góra* 5:1987, nr 5(43), 3.
99. Pierwsza zaduma nad „Redemptoris Mater”, *Jasna Góra* 5:1987, nr 6(44), 8—13.

100. Jasnogórskie znaki III podróży Jana Pawła II do Ojczyzny, Jasna Góra 5:1987, nr 8(46), 3; nr 9(47), 37—6; nr 10(48), 8—14.
101. Słowo powitania, Jasna Góra 5:1987, nr 9(47), 36—37.
102. O. Euzebiusz Rejman — zmagania o Jasną Górę na przełomie XIX—XX w., Jasna Góra 5:1987, nr 10(48), 41—52.
103. Orędzie o Maryi w dziejach zbawienia, Jasna Góra 5:1987, nr 12(50), 14—23.
104. „Redemptoris Mater” — Encyklika o Bogarodzicy na drogach Kościoła, Niedziela 30:1987, nr 18, 1.6.7.
105. Maryja — Oblubienica Ducha Świętego, Jasna Góra 6:1988, nr 5(55), 16—29.
106. Dotykając tajemnicy Jasnogórskiego Sanktuarium, Jasna Góra 6:1988, nr 8(57), 14—20.
107. Wołanie do twórców kultury, Jasna Góra 6:1988, nr 7(57), 20.
108. Wprowadzenie do uroczystości poświęcenia figury Jasnogórskiej Bogarodzicy, Królowej Polski, 3 V 1988 r., Jasna Góra 6:1988, nr 8(58), 15—16.
109. Pielgrzymka Akademicka 8 V 1988 r. (powitanie), Jasna Góra 6:1988, nr 8(58), 16—17.
110. III Pielgrzymka Bankowców 14 V 1988 r. (powitanie), Jasna Góra 6:1988, nr 8(58), 18.
111. IV Ogólnopolska Pielgrzymka Ogrodników 29 V 1988 r. (powitanie), Jasna Góra 6:1988, nr 8(58), 18—20.
112. Ogólnopolska Pielgrzymka Młodzieży 5 VI 1988 r. (powitanie), Jasna Góra 6:1988, nr 8(58), 20—23.
113. Krajowa Pielgrzymka Ruchu Światło — Życie i Służby Liturgicznej (powitanie, 11 VI 1988 r.), Jasna Góra 6:1988, nr 8(58), 22—23.
114. Jasnogórskie uroczystości 1000-lecia chrztu Rusi—Ukrainy, Jasna Góra 6:1988, nr 12(62), 7—14.
115. Uroczystości Jasnogórskie Milenium Chrztu Rusi—Ukrainy, Jasna Góra 6:1988, nr 12(62), 15.
116. Wiara Maryi a wiara Abrahama. w: Matka Odkupiciela (komentarz do enc. „Redemptoris Mater”), red. S. Grzybek, Kraków 1988, 271—289.
117. Wystawa w Doylestown, Nowy Dziennik USA, 27 października (October) 1988, 11; 15.
118. Homilia wygłoszona przez przeora Jasnej Góry, (celebracja Akatysty, aula KUL, 29 VIII 1986 r.) V Ogólnopolski Kongres Mariologiczny i Maryjny. w: Niepokalana. Kult Matki Bożej na ziemiach polskich w XIX wieku, red. B. Pylak, Cz. Krakowiak, Lublin 1988, 29—32.
119. Maryja — Matka Pokoju, Ateneum Kapiańskie, 80:1988 t. 111, nr 1(476), 86—96.
120. Pod Twoją Obronę, List nr 7 (Pismo Duszp. Kobiet), Warszawa 1988, 1—4.
121. Rejman Euzebiusz, Polski Słownik Biograficzny, Wrocław — Warszawa — Kraków — Gdańsk — Łódź 1988, t. 31/1, z. 128, 56—57.
122. Słowo wprowadzające przeora jasnogórskiego. w: Jasnogórski Ołtarz Ojczyzny, red. J. Golonka, J. Majdecki, Warszawa 1988, 5—6.
123. Teologia Sanktuarium Jasnogórskiej Bogarodzicy. w: Jasnogórski Ołtarz Ojczyzny, red. J. Golonka, J. Majdecki, Warszawa 1988, 10—20.
124. Zakon pielgrzymujący poprzez historię, Jasna Góra 7:1989, nr 1(63), 32.
125. 3 × Częstochowa. Z Jasnej Góry do Rzymu i USA, Jasna Góra 7:1989, nr 1(63), 40—55.
126. Jasnogórskie dziękczynienie za Rok Maryjny 1987/88, Jasna Góra 7:1989, nr 2(64), 54—64.

127. Notatki z lekcji litewskiej, Jasna Góra 7:1989, nr 3(65), 18—19; 7:1989, nr 4(66), 33—42.
128. 316 Kompania Transportowa w służbie Ojczyzny, Jasna Góra 7:1989, nr 5(67), 31—31.
129. Słowo powitania na Jasnej Górze bpa Sofrona z Ukrainy 10 IV 1989, Jasna Góra 7:1989, nr 6(68), 17—18.
130. Prezydent Włoch Francesco Cossiga na Jasnej Górze, Jasna Góra 7:1989, nr 7(69), 11—19.
131. „Tajemnica Jezusa i Jego Matki...”, Jasna Góra 7:1989, nr 7(69), 37—46.
132. Wprowadzenie w uroczystość i prośba o poświęcenie Kaplicy Pamięci Narodu im. o. Augustyna Kordeckiego, Jasna Góra 7:1989, nr 7(69), 47—49.
133. Na chwalebnych miejscach Maryi w Paryżu, Jasna Góra 7:1989, nr 8(70), 13—26.
134. Stając do jasnogórskiej modlitwy o pokój, Jasna Góra 7:1989, nr 9(71), 7—11.
135. Powitanie Rady Międzynarodowego Katolickiego Stowarzyszenia prasy (VCIP), 22 V 1989 r., Jasna Góra 7:1989, nr 9(71), 57—58.
136. Powitanie VIII Ogólnopolskiej Pielgrzymki Rzemiosła na Jasną Górę, 25 VI 1989 r. Jasna Góra 7:1989, nr 9(71), 59—60.
137. Rola Maryi i Jasnej Góry w dziejach Polski jako treść kaznodziejstwa patriotycznego, Materiały Problemowe 29:1989, nr 1(202), s. 111—127.
138. Dla Boga nie ma rzeczy niemożliwych, Jasna Góra 8:1990, nr 3(77), 21—23.
139. Wielkanocne akcenty Jasnej Góry, Jasna Góra 8:1990, nr 4(78), 3—4.
140. Dlaczego upieramy się przy Maryi? Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 23—24.
141. Na polskiej Górze Karmel, Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 24—26.
142. Maryjo, Królowo Polski „Jestem przy Tobie”, Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 26—27.
143. Byśmy nie zabłądzili w drodze do wspólnoty świętych, Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 29.
144. Lekcja jasnogórska niech rozświetla wszystkie wasze lekcje, 1. 07. 1989 r., Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 30—31.
145. Jasna Góra jest uradowana waszą pielgrzymką, 3. 09. 1989 r., Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 31—32.
146. „Solidarność żyje!”, 17. 09. 1989 r., Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 32—34.
147. Zapałcie się w Jasnogórskie Oblicze, Lublin 14. 10. 1989 r., Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 35—36.
148. Ostatnie powitanie, 19. 11. 1989 r. Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 36.
149. Matka naszego zawierzenia, audycja radiowa w „Głosie Amerykańskiej Częstochowy”, USA, 23. 09. 1981, Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 37—43.
150. Miłość Ojczyzny jest biało-czerwona, 3 VI 1989 r., Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 45—47.
151. Przenieście Światło Sanktuarium w życie, 16. 08. 1985 r., Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 47—49.
152. Jasna Góra, Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 50.
143. Refleksje o Roku Maryjnym, Jasna Góra 8:1990, nr 7(81), 50.
154. Radosne Tajemnice w jasnogórskim świetle, Jasna Góra 8:1990, nr 10(84), 42—45.
155. IV Ogólnopolska Pielgrzymka Bankowców 6. 05. 1989 r. (powitanie), Bogurodzica, Biuletyn Bankowców, 4:1991, nr 4, 5—7.

156. Maryja Jasnogórska wychowuje ku pełni człowieczeństwa, Jasna Góra 10:1992, nr 2(100), 17—23.
 157. Apel Zawierzenia, Jasna Góra 11:1993 nr 7(117) s. 5—6.

III. UDZIELONE WYWIADY:

1. Mieczysław Śpiołek, W przede dniu wielkich wydarzeń, Hejnał Mariacki 31:1987, nr 6(428), 13—15.
2. Wywiad Przeora Jasnej Góry dla sekcji włoskiej Radio Vaticana (odpowiedzi na „proposta di intervista” 18. XII. 87), Jasna Góra 6:1988, nr 3(53), 25—30.
3. Katarzyna Wyzga, Tutaj zawsze byliśmy wolni, Nowe Życie 4:1988, nr 16(131), 4—6.
4. Andrzej Krajewski, Jasna Góra jest głosem narodów, Nowy Dziennik (USA), 8. 11. 1988, 3.
5. Janusz Wieczorek, Rozmowy jasnogórskie, My, luty 1989, 4.13.
6. Zbigniew Nowak, Jasnogórska wieczerza, Gazeta Częstochowska 1988, 51/52, 1739/40, 1—3.
7. Marek Hauszyld, Tu się przybywa wołaniem serca, Kulisy — Express Wieczorny, XLIV:1989, nr 249(12938), 1, 3.

IV. PRZEPROWADZONE WYWIADY

1. Rozmowa z Przeorem Klasztoru Jasnogórskiego o. Konstancjuszem Kunzem, Jasna Góra 1:1983, nr 2(2), 48—52.
2. „Angelus” — jasnogórski rodowód dzieła Wojciecha Kilara, (rozmowa z kompozytorem), Jasna Góra 3:1985, nr 3(17), 23—28; nr 4(18), 14—18.
3. Jasna Góra to również szczyt w Himalajach (rozmowa z ks. S. Kardaszem), Jasna Góra 4:1986, nr 6(32), 44—51.
4. Przed V Kongresem Maryjnym i Mariologicznym (rozmowa z bp. Lublina Bolesławem Pylakiem), Jasna Góra 4:1986, nr 7(33), 33—37.
5. Pieszko z Lourdes do Jasnej Góry (rozmowa z Louis Pillet), Jasna Góra 4:1986, nr 11(37), 43—49.
6. Kielich przymierza między Lourdes a Jasną Górą (rozmowa z ks. Jose Marie de Antonio), Jasna Góra 5:1987, nr 4(42), 13—18.
7. Przygoda z Ikonami (rozmowa z Edwardem Jarmosiewiczem), Jasna Góra 6:1988, nr 2(52), 48—52.
8. Ten sam znak zmagani na Filipinach i w Polsce (rozmowa z Prymasem Filipin kard. Jaime Sin), Jasna Góra 6:1988, nr 10(60), 9—12.

Kraków

zestawili: O. ZACHARIASZ S. JABŁOŃSKI OSPPE
i KRYSZYNA TYMIŃSKA

R E C E N Z J E I P R Z E G L Ą D Y

R. J. COGGINS, *Introducing the Old Testament*, Oxford Bible Series, Oxford University Press, Oxford—New York 1990, s. 165+11.

W ramach Oxford Bible Series książka ta pełni funkcję ogólnego i problemowego wprowadzenia do ST. Kolejne rozdziały opisują różne metody i kierunki jego interpretacji. Kwestii pojedynczych ksiąg, ich treści, daty